

I. TEORIE A METODOLOGIE OBORU

1. RELIGIONISTIKA JAKO VĚDA

a. Základní religionistické přístupy. Substantivistické a funkcionalistické přístupy, rozumějící a vysvětlující přístupy. Základní rysy a předpoklady, vybraní zástupci.

b. Hranice těchto přístupů a jejich kritika.

c. Problémy definice ‚náboženství‘.

- Pals, D. *Osm teorií náboženství*. Praha: ExOriente, 2015. Včetně doslovu Radka Chlupa.
- Chlup, R. "Jak náboženství vysvětlovat nereduktivně: Hranice racionality a sebereflexivity." *Religio: Revue pro religionistiku* 27.2 (2019): 163-200.
- Arnal, W. E. "Definition." In: W. Braun and R. T. McCutcheon (eds.). *Guide to the Study of Religion*. London and New York: Cassell 2000, s. 21-34.

2. PŘEDMĚT RELIGIONISTICKÉHO POZNÁNÍ

a. Nároky religionistiky a náboženských systémů na pravdivé poznávání a adekvátní popisování skutečnosti. Jejich vztah k ‚objektivní realitě‘.

b. Skutečnost náboženských jevů z pohledu religionisty a z pohledu věřícího.

c. Transcendentní referent ve fenomenologii náboženství a kritika ‚kryptotheologických‘ základů fenomenologie. R. Otto, M. Eliade.

- Winch, P. "Understanding a Primitive Society." In B. R. Wilson (ed.). *Rationality*. Oxford: Blackwell. 1970, s. 78-94, 101-106.
- Konopásek, Z. "V čem spočívá pravda náboženské skutečnosti? Sociologický pohled na mariánská zjevení a démonické posedlosti." *Biograf* (52-53): 89-101.
- Otto, R. *Posvátno*, Praha: Vyšehrad, 1998, s. 17-40, 110-113, 128-132.
- Allen, D. *Myth and Religion in Mircea Eliade*. New York - London: Routledge, 2002, s. 36-43.

3. NÁBOŽENSKÝ ČLOVĚK

a. Má v religionistice smysl vymezovat specificky náboženské myšlení a jednání? Argumenty pro a proti.

b. F. M. Müller a pojem „vloh k víře“ („faculty of faith“) v lidském myšlení.

c. Náboženství jako fenomén *sui generis*. „Homo religiosus“ u M. Eliada, Ottův pojem posvátna. Souvislosti mezi dílem M. Eliada a J. G. Junga.

d. Náboženství jako jeden z mnoha kulturních jevů. Funkcionalistické pojetí náboženství, B. Malinowski ad. Náboženství jako systém symbolů, C. Geertz.

- Müller, F. M. „First Lecture.“ *Introduction to the Science of Religion*, London: Longmans Green and Co., 1882: 1-52.
- Otto, R. *Posvátno*. Praha: Vyšehrad, 1998, s. 17-40, 110-113, 128-132.
- Geertz, C. „Náboženství jako kulturní systém.“ In Lužný, D. *Řád a moc. Vybrané spisy ze sociologie náboženství*, Brno: Masarykova univerzita 2005, s. 123-158.
- Malinowski, B. „Rational Mastery by Man of His Surroundings.“ In Lehmann, A.C. -Myers J.E. (eds.), *Magic, Witchcraft, and Religion. An Anthropological Study of the Supernatural*. Mountain View: Mayfeld Publishing Company 1989, 289-294.

4. MÝTUS

a. Základní přístupy k interpretaci mýtu.

b. Mýtus a mysl. Psychoanalytické interpretace mýtu, S. Freud.. Hlubinně psychologické interpretace, C. G. Jung.

c. Mýtus a dějiny. M. Eliade.

d. Základy strukturalistického bádání o mýtu. C. Lévi-Strauss.

e. Hrdinský mýtus. Lord Raglan, O. Rank, J. Campbell.

- Segal, R. A. *Stručný úvod do teorie mýtu*. Praha: ExOriente, 2017.
- Eliade, M. *Mýtus o věčném návratu*. Praha: Oikúmené, 2019.
- Campbell, J. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Argo, 2017, s. 17-33, 37-50, 209-210.
- Jung, C. G. "O archetypech kolektivního nevědomí." *Výbor z díla II*. Brno: Nakladatelství T. Janečka, 1998, s. 97 – 135.
- Lévi-Strauss, C. „Předehra.“ *Mythologica I. Syrové a vařené*. Praha: Argo 2006, s. 13-45.

5. RITUÁL

a. Základní přístupy k teorii rituálu.

b. Rituál a společnost. E. Durkheim a společenský rozměr „věř a praktik“. Další studia sociálních funkcí rituálu, D. Radcliffe-Brown, B. Malinowski, R. Rappaport.

c. Transformační teorie rituálu. Rituály přechodu a iniciační rituály. Liminální fáze, communitas. A. van Gennep, V. Turner. Kritika transformační teorie rituálu.

d. Základní vztahy mýtu a rituálu. Rituál jako oživení mýtu; mýtus jako vysvětlení rituálu, W. Robertson-Smith.

- Stephenson, B. *Stručný úvod do teorie rituálu*. Praha: ExOriente, [2021].
- Robertson-Smith, W. *Lectures on the Religion of the Semites*, Edinburgh: Black 1889, 1-28.
- van Gennep, A. *Přechodové rituály*. Praha: Portál 2018, s. 11-27, 61-82, 123-137, 157-161; doslov M. Pehala, s. 209-223.
- Chlup, R. „Struktura a antistruktura: Rituál v pojetí Victora Turnera I. *Religio: Revue pro religionistiku* 13/1 (2005): 3-28.

6. MAGIE

a. Magie jako věda, magie jako aplikovaná věda. E. B. Tylor, J. Frazer.

b. Magické a racionální myšlení. B. Malinowski, L. Lévy-Bruhl.

c. Magie jako rámec jednání: čarodějnictví u E. Evans-Pritcharda.

d. Vztah magie a náboženství.

- Pals, D. *Osm teorií náboženství*. Praha: Ex Oriente, 2015, kapitoly Tylor, Frazer, Evans-Pritchard.
- Malinowski, B. *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea*. London: Routledge, 2005 [1922], s. 304-332.
- Versnel, H. S. „Some Reflections on the Relationship Magic-Religion“. *Numen* 37/2 (1991): 177-197.
- Bowie, F. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008, s. 209-242.

7. FILOSOFIE NÁBOŽENSTVÍ

- a. Vztah filosofického logu a náboženské narativity. Kritika náboženství v antice. Platón, Xenofanés.
- b. Filosofie náboženství jako filosofická disciplína. Racionalismus, náboženství a morálka. Kant, Fichte.
- c. Otázka zázraků a přirozené náboženství. D. Hume.
- d. Kritika náboženství v novověku a osvícenství. Spinoza, Voltaire, Holbach.
- e. Nietzsche, kritika náboženství, genealogická metoda, nihilismus, smrt Boha.
 - Horyna, B., Pavlincová, H. *Filosofie náboženství*. Brno: Masarykova univerzita, 1999 (kapitoly „Vznik, vývoj a současnost filosofie náboženství,” s. 11-43, „Od mýtu k logu”, s. 43-64, „Kant,” s. 91-103).
 - Kouba, P. *Nietzsche*. Praha: Oikúmené, 2006 (kapitola “Křesťanství a nihilismus,” s. 119 - 174).
 - Röd W. *Novověká filosofie I*. Praha: Oikúmené, 2001 (kapitola „Spinoza - Kritika náboženství a hermeneutika,” s. 318 -321)
 - Röd W. *Novověká filosofie II*. Praha: Oikúmené, 2004. (kapitoly „Voltaire - kritika náboženství,” s. 228 - 231, „R. H. D. von Holbach,” s. 284 - 294, „David Hume - Filosofie náboženství,” s. 437 - 443).

8. SOCIOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ

- a. Sociální utváření reality. P. Berger.
- b. Sekularizace, privatizace a deprivatizace náboženství. G. Kepel, J. Casanova.
- c. Dopad modernity na náboženství, A. Giddens. Varianty vztahu k modernitě, P. Berger.
- d. Náboženství v konzumní kultuře. F. Gauthier.
- e. Otázka integrace náboženské komunity do majoritní společnosti.
 - Berger, P. *Posvátný baldachýn*. Brno: Barrister & Principal, 2018, s. 111-146.
 - Fetzer, J., Soper, J. Ch. *Muslims and the State in Britain, France, and Germany*. Cambridge: CUP, 2004, s. 146-157.
 - Gauthier, F., Woodhead, L., Martikainen, T. „Introduction. Consumerism as the Ethos of Consumer Society.“ In F. Gauthier, T. Martikainen (ed.), *Religion in Consumer Society. Brands, Consumers, and Markets*. Surrey, Burlington: Ashgate, 2013, s. 1-24.
 - Giddens, A. *Důsledky modernity*. Praha: SLON, 2003, s. 85-101.
 - Lužný, D. *Řád a moc*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 10-32.
 - Lužný, D. *Náboženství a moderní společnost*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 107-114.
 - Nešpor, Z. R. *Příliš slábi ve víře*. Praha: Kalich, 2010, s. 14-23.

9. PSYCHOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ

- a. Psychoanalýza, kolektivní neuróza, předpoklady Freudova pohledu na náboženství.
- b. C. G. Jung, analytická psychologie, povaha archetypů, osobní a kolektivní nevědomí.
- c. W. James, analýza náboženského cítění, stav vědomí, mystická zkušenost.
- d. Otázka nábožensky motivovaného násilí, radikalizace jednotlivce. Náboženství jako prostředek k racionalizaci a systematizaci předsudků.
- e. Psychologický pohled na náboženský fundamentalismus a fanatismus.
 - Allport, G. W. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004, kapitola “Náboženské předsudky,” s. 459 - 473.
 - Hole, G. *Fanatismus*. Praha: Portál, 1998, s. 19 - 39, s. 44 - 47, s. 70 - 77.
 - Řičan, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002, kapitoly věnované Jamesovi, Freudovi.
 - Jung, C. G. “O archetypech kolektivního nevědomí.” *Výbor z díla II*. Brno: Nakladatelství T. Janečka, 1998, s. 97 - 135.
 - Vojtíšek, Z. *Nová náboženská hnutí a kolektivní násilí*. Brno: L. Marek, 2009, kapitola “Diskuse o faktorech rozhodujících o kolektivním násilí v nových náboženských hnutích,” s. 260 - 284.